

**«ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ**

**ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2023**

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ

Ալ. Ս. Պուշկինի ստեղծագործության դասավանդումը

ԱՌԱՐԿԱ

Ռուս գրականություն

ՀԵՂԻՆԱԿ

Սվետլանա Պոդոսյան

ՄԱՐԶ

Երևան

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ Գ. Մահարու անվան հ.176 հիմն. դպրոց

Բովանդակություն

Ներածություն.....	3
ԳԼՈՒԽ 1	4
Ա.Ս.Պուշկինի կենսագրության ու գործունեության դասավանդումը	4
ԳԼՈՒԽ 2	6
Պուշկինի պոեզիայի նշանակությունը պատմության մեջ	6
ԳԼՈՒԽ 3	8
Ռոմանտիկան և Ա.Ս. Պուշկին ստեղծագործությունները.....	8
ԳԼՈՒԽ 4	9
Պուշկինի հեքիաթների հմայքը.....	9
ԳԼՈՒԽ 5	11
5.1. Կանանց կերպարները Պուշկինի ստեղծագործություններում և նամակները	11
5.2. Նամակների հրատարակություն	13
ԳԼՈՒԽ 6	14
Պուշկինը և երաժշտությունը	14
6.1 Օպերան և Ա.Ս. Պուշկինը	14
6.2 Երաժշտությունը ֆիլմերում	14
Եզրակացություն	16
Օգտագործված գրականության ցանկ	17

Ներածություն

Աշխատանքում ներկայացված են ռուս գրականության պատմության մեջ հսկայական ներդրում ունեցող Ա. Ս. Պուշկինի գործունեության դասավանդման մի շարք առանձնահատկություններ: Պուշկինյան գրականությունը դաստիարակում է սովորողի զգացմունքային ու մտավոր աշխարհը, ձևավորելով է ճաշակը ընդլայնելու կարողությունը:

Հետևյալ հետազոտական աշխատանքում պուշկինյան մի քանի ստեղծագործությունների մեջբերումներով՝ կրճատումներով կամ հատվածաբար ներկայացված է ռուս հեղինակին ավելի լայն ճանաչելու կարևորությունը: Գրական ճաշակը ձևավորվում է գրականության ու գրողի մասին ստացած բավարար իմացություններով ու գիտելիքներով և, ամենակարևորը, գրական նյութերի ընթերցանությամբ:

Աշխատանքում ընդգրկված են պուշկինյան ծրագրային բանաստեղծությունները, դրանց գրականագիտական վերլուծությունները, կյանքի և գործունեության դասավանդման որոշ մեթոդներ, որոնք նույնպես հիմք են նոր գիտելիքների, տեղեկատվության ամրապնդման համար:

Պուշկինյան բանաստեղծությունների շնորհիվ սովորողների համար պատկերացում է կազմվում ռուս ազգին բնորոշ գծերի մասին, նաև զարգանում է վերլուծական կարողությունը ստեղծագործության ընթերցումից հետո: Այս նյութերի ուսումնասիրության ընթացքում կիրառվող մեթոդները նպաստում է սովորողների մոտ բառապաշարի հարստացմանը, անսխալ խոսելու և գրելու կարողության ձևավորմանը, տեքստը վերլուծելու, համադրելու կարողությունների ամրապնդմանը:

Ռուս գրականությունն ունի ազգային յուրահատկություններ, և Ա. Ս. Պուշկինի ստեղծագործությունները դրանց վառ ապացույցներից են: Պուշկինյան գրական ահռելի ստեղծագործությունը հնարավոր չէ դասավանդել՝ առանց ներառարկայական, միջառարկայական կապերի: Ներկայացված են նաև պուշկինյան բանաստեղծությունների հսկայական ազդեցությունը երաժշտության տարբեր ճյուղերի վրա, սիրած աղջկա կամ կնոջ կերպարների արտացոլումը ռուս գրականության մեջ, ինչպես նաև թողնված գրական մեծ ժառանգությունը ներկայիս և ապագա սերունդների համար:

Կարևորվում է դասավանդման ընթացքում ՏՀՏ կիրառությունը, որը դարձնում է նյութը առավել տպավորիչ, ազդեցիկ և ուսանելի:

ԳԼՈՒԽ 1

Ա.Ս.Պուշկինի կենսագրության ու գործունեության դասավանդումը

1799 թվականի հունիսի 6-ին Մոսկվայում Պուշկինների ազնվական հողատերերի ընտանիքում ծնվեց մի տղա, ում վիճակված էր դառնալ Ռուսաստանի մեծագույն բանաստեղծներից մեկը:

Հայրը՝ Սերգեյ Լվովիչը, աղքատ կավաճատեր, կիրթ մարդ, լավ գիտեր գրականությունը, ծանոթ էր շատ ռուս գրողների և ինքն էլ ստեղծագործում էր: Մայրը՝ Նադեժդա Օսիպովնան, ազգությամբ արաբ էր: Նա ռուս գեներալ Հանիբալի Պետրոս Առաջինի թոռնուհին էր: Պուշկինների ընտանիքում երեք երեխա կար. Ավագը Օլգան է, երկրորդը՝ Ալեքսանդրը, իսկ փոքրը՝ Լյովուշկան՝ ընտանիքի սիրելին: Մայրենիի հանդեպ սերը փոքրիկ Պուշկինի մեջ սերմանել են նրա տատիկը՝ Մարիա Ալեքսեննա Հանիբալը, որը գերազանց խոսում և գրում էր ռուսերեն, և դայակ Արինա Ռոդիոնովնան: Սովորողներին կարելի է առաջարկել համատեղ Պուշկինի մասին տեղանյութի դիտում կազմակերպել:¹

Ա.Ս. Պուշկինը ճեմարան ընդունվեց 1811 թվականի հոկտեմբերի 19-ին: Այս տարիները ձևավորեցին աշխարհայացքն ու քաղաքական համոզմունքները: Բանաստեղծը գրել է մոտ 130 բանաստեղծություն: 1817 թվականի հունիսի սկզբին ավարտական քննություններ անցկացվեցին ճեմարանի ուսանողների համար: Լիցեյն ավարտելուց հետո Պուշկինն ընդունվել է արտաքին գործերի կոլեգիայի ծառայության: Այնուհետև սկսվում է բանաստեղծի ինքնուրույն կյանքը:

Սանկտ Պետերբուրգում կյանքի տարիները Պուշկինի համար ոչ միայն երբեմն զվարթ, անհոգ կյանք էին, այլ նաև հոգևոր բուռն աճի շրջան: Պուշկինի անունը գնալով ավելի հայտնի էր դառնում, նրա ստեղծագործությունը հետաքրքրություն էր առաջացնում: Հասկապես հայտնի էին նրա քաղաքական բանաստեղծությունները:

1820-1822 թվականներին Ա.Ս. Պուշկինի հարավային աքսորում անցկացրած տարիների ընթացքում, խորը մտորումների ժամանակ ստեղծվել են «Լույսը մարեց» ռոմանտիկ էլեգիան, «Կովկասի գերին», «Բախչիսարայի շատրվանը» բանաստեղծությունները: Այստեղ նա երկու տարի անցկացրեց, շատ կարդաց ու

¹ . <https://www.youtube.com/watch?v=UKqab7CXarg>

ստեղծագործեց, երեկոները լսում էր իր դայակ Արինա Ռոդիոնովնայի հեքիաթները: Միխայլովսկու մոտ բանաստեղծը տեսել է ճորտերի կյանքը: Գրել է «Գնչուներ» պոեմը՝ գուտ ռոմանտիկ բնույթի իր վերջին ստեղծագործությունը:

Այնուհետև մեծ ոգևորությամբ գրում է «Բորիս Գոդունով» պատմական դրաման, շարունակում «Եվգենի Օնեգին» չափածո վեպը: Պուշկինի համար իր բարի և ինքնատիպ, տաղանդավոր դայակ Արինա Ռոդիոնովնայի խոսքով յուրաքանչյուր հեքիաթ իսկական գանձ էր: Արինա Ռոդիոնովնայի հոգատարությունն ու սերը պայծառացրել են բանաստեղծի աքսորը: Պուշկինն իսկապես շատ էր սիրում իր դայակին և մի քանի հուզիչ բանաստեղծություններ գրեց նրան ուղղված:

1831 թվականի փետրվարի 18-ին Ա.Ս. Պուշկինն ամուսնացավ Նատալյա Գոնչարովայի հետ: Ամուսնությունը նրա համար դարձավ և՛ երջանկության աղբյուր, և՛ մահվան պատճառ: Ընտանիքը մեծանում է, երեխաներ են ծնվում: 1831 թվականի հոկտեմբերի կեսերից և մինչև կյանքի վերջը Պուշկինն իր ընտանիքի հետ ապրում էր Սանկտ Պետերբուրգում:

1837 թվականի հունվարի 27-ին տեղի ունեցավ մենամարտ Դանտեսի և Պուշկինի միջև, որի հետևանքով բանաստեղծը մահացու վիրավորվում է: Սարսափելի տանջանքներից հետո բանաստեղծը մահացավ 1837 թվականի հունվարի 29-ին: Կնոջ ցանկությամբ Պուշկինին թաղեցին ոչ թե զինվորական համազգեստով, այլ ֆրակով: Հոգեհանգստի արարողությունը, որ նշանակված էր Իսահակովյան տաճարում, տեղափոխվեց Կոնյուշեննի եկեղեցի: Արարողությունը տեղի ունեցավ ստվար բազմության ներկայությամբ. ներս էին թողնում միայն հրավիրատուներով: 1837 թվականի փետրվարի 6-ին Ա.Ս. Պուշկինը թաղվեց մոր կողքին Սվյատոգորսկի վանքի գերեզմանատանը:²

«Ռուսական պոեզիայի արևը մայր մտավ», - գրել է Վ.Ժուկովսկին:

---

² . <https://www.youtube.com/watch?v=IXI96jRXADc&t=7s>

ԳԼՈՒԽ 2

Պուշկինի պոեզիայի նշանակությունը պատմության մեջ

Դասական երաժշտությունն ու գրականությունը շատերի համար մնում են արդիական մեր ժամանակներում: Բայց կարող ենք նկատել, որ, ցավոք, ներկայիս սերունդը քիչ հետաքրքրություն ու գիտելիքներ ունի գրական-երաժշտական ժառանգության մասին: Շատ հոգևոր արժեքներ և նույն վիրտուալ աշխարհը ստիպում են մեզ մոռանալ իրականը: Այդ իսկ պատճառով մենք պետք է ավելի ու ավելի շատ խոսենք: Կարևոր և շատ հետաքրքիր համարենք «Պուշկինը և երաժշտությունը» թեման բացահայտելու փորձը: Ավելի մանրամասն պետք է ուսումնասիրել դասական գրականության և դասական երաժշտության կապը: Այս թեման իսկապես շատ հուզիչ և հետաքրքիր է: Պուշկինյան գրականությունը գեղարվեստական օրինաչափություն է դառնում ռուսական գրականության մեջ 19-րդ դարի կեսերից:³

Բացի այդ, երաժշտությունն ու գրականությունը միավորված են ժանրերի ընդհանրությամբ: Շատ հաճախ գրական ստեղծագործությունները կոչվում են երգեր, ռոմանսներ, իսկ երաժշտական ստեղծագործությունները՝ բանաստեղծություն, էպոս, առակ և այլն: Պարզապես սա նույնպես ընդհանուր հատկանիշներից է, այն է՝ ժանրերի ընդհանրությունը:

Ի՞նչ կլիներ, եթե գրականությունը պարզապես չլիներ: Ի՞նչ կլիներ երաժշտության հետ, եթե այն չունենար ոչ պոեզիա, ոչ արձակ: Պարզ է, ուղղակի երաժշտությունը մեզ այնքան էլ հետաքրքիր չէր լինի, որովհետև կկորցնեիր իր բովանդակությունը և միապաղաղ կլիներ, իսկ կոմպոզիտորներն ընդհանրապես ոգեշնչված չէին լինի:

Այս հետազոտական աշխատանքում ներկայացված է «Ա.Ս. Պուշկինը և երաժշտությունը» թեման: Ալեքսանդր Սերգեևիչի ստեղծագործությունները ոգեշնչել են հսկայական թվով կոմպոզիտորների, և դա պատահական չէ: Եվ ի սկզբանե հարց է առաջանում՝ ինչո՞ւ Պուշկինի ստեղծագործությունները որսացին շատ կոմպոզիտորների զգացմունքները, որ նրանք որոշեցին երաժշտության մեջ արտացոլել բանաստեղծի ստեղծագործությունից ստացած բոլոր հույզերը: Կոմպոզիտորները ոգեշնչված արվեստով, որը ստեղծել է Ա.Ս. Պուշկին, գտել են անկեղծություն և առատաձեռնություն

---

³. Զաքարյան Ա., Գրականության և պատմության ընթացքները, Ռուսական վեպի ավանդները և դարասկզբի բանաստեղծության միտումները:

նրա ստեղծագործություններում: Բայց ի վերջո, ոչ միայն Պուշկինն էր առանձնանում նման հատկանիշներով:

Ճիշտ է, բայց արվեստագետների մեծամասնությունը գնահատում էր Պուշկինին, քանի որ միայն նա կարող էր արտացոլել ռուսական կյանքի բոլոր կողմերը, մտքերն ու զգացմունքները իր ստեղծագործություններում: Նա միշտ հնարավորինս անկեղծ է եղել իր ընթերցողի հետ, և միշտ վստահորեն է փորձել հույզեր փոխանցել, նրա յուրաքանչյուր ստեղծագործությունը զգացմունքների և սեփական փորձի արտահայտման գեղեցկությունն է: Այդ իսկ պատճառով հատկապես Պուշկինի քնարերգությունը հուզեց բոլոր արվեստագետներին:

Ֆ.Մ.Դոստոևսկին նշել է, որ Ալեքսանդր Սերգեևիչի աշխատության մեջ էր, որ «համայն մարդկությունը համակցված էր ազգային տարրի հետ»:

Պուշկինյան ստեղծագործությունները արձակ են, պոեզիա, դրամա, գծանկար և նամակ: Եվ հարկ է նշել, որ Պուշկինի չափածոյի երաժշտականությունը ի սկզբանե նկատվել և բարձր է գնահատվել:

Ալեքսանդր Սերգեևիչ Պուշկինը կարողացավ զգալ ռուսերենի խոսքի գեղեցկությունը, սկսած նրա հնչյուններից: Նա ստեղծել է գլուխգործոցներ, որոնք դեռ կարդացվում են և, անկասկատ, կկարդան հաջորդ սերունդները:

Իհարկե, Պուշկինի գլխավոր տարբերակիչ գիծը նրա տեքստերն էին: Պուշկինի խոսքերն անկեղծ են և երբեմն նույնիսկ կրքոտ: Պուշկինի համար սիրահարվելը կյանքի և ստեղծագործական ոգեշնչման համար անհրաժեշտ վիճակ է:

Պուշկինի ստեղծած պոեզիայի պատկերները ոգեշնչեցին մեզ հայտնի ռուս կոմպոզիտորների մեծ մասին՝ Գլինկային, Ռիմսկի-Կորսակովին, Չայկովսկուն, Դարգոմիժսկուն, Մուսորգսկուն՝ ստեղծելու հիանալի օպերաներ և ռոմանսներ: Երաժշտություն են դարձել նրա առաջին բանաստեղծությունները՝ Մ. Ի. Գլինկայի «Վարդ», «Զարթոնք» («Երազներ, անուրջներ»):

ԳԼՈՒԽ 3

Ռոմանտիկան և Ա.Ս. Պուշկին ստեղծագործությունները

Ռոմանտիկան շատ սերտորեն կապված է պոեզիայի հետ, քանի որ լավ պոեզիան հիանալի է հնչում երաժշտության հետ: «Ռոմանտիկա» բառը եկել է Իսպանիայից, և այն նշանակում է վոկալ ստեղծագործություն մեկ ձայնի համար՝ նվագակցությամբ: Սկզբում ռոմանս, այսինքն՝ իսպաներեն լեզվով աշխարհիկ երգը կոչվում էր ռոմանս: Ռուսաստանում այս տերմինը փոխանցվել է Ֆրանսիայից և սկզբում նշանակում է ֆրանսերեն ստեղծագործություններ, և հենց այդպիսի սիրավեպերը ամենից հաճախ ստեղծագործում են 18-րդ դարի վերջի և 19-րդ դարի սկզբի ռուս կոմպոզիտորները: Ռուսերեն ստեղծագործությունները կոչվում էին ռուսական երգեր:

Պուշկինի կյանքի ընթացքում ռուս կոմպոզիտորները ստեղծել են մոտ ութսուն ռոմանսներ, բայց միայն յոթանասունն են ներառվել «Պուշկինը իր ժամանակակիցների ռոմանսներում և երգերում» ժողովածուում: Պուշկինի խոսքերով երգերի և ռոմանսների ստեղծմանը մասնակցել են այնպիսի կոմպոզիտորներ, ինչպիսիք են Եսաուլովը, Գլինկան, Գենիշտան, Այյաբևը, Վերատովսկին, և սա թվարկված մարդկանց միայն մի փոքր մասն է (ընդհանուր առմամբ երեսուն մասնակից է եղել): Ճիշտ է, մեծ մասը միայն մակերեսային գիտելիքներ ունեին և սիրողական էին:

Մի քանի կոմպոզիտորներ երաժշտություն են գրել որոշ բանաստեղծությունների հիման վրա: Յուրաքանչյուրն իր ձևով է զգացել և թարգմանել նույն ստեղծագործությունը երաժշտության մեջ:

ԳԼՈՒԽ 4

Պուշկինի հեքիաթների հմայքը

Պուշկինի հեքիաթների հմայքը ոտանավորի հմայքի, լեզվի վառ պատկերման մեջ է, որը շնչում է ժողովրդական կենդանի խոսքի ողջ պարզությամբ ու ուժով:

В синем небе звезды блещут,
В синем море волны плещут,
Туча по небу идет,
Бочка по морю плывет...

Կարդալով այս տողերը «Ցար Սալթանի հեքիաթից»՝ մենք անմիջապես սուզվում ենք ինչ-որ կախարդական հեքիաթային աշխարհ՝ լի անասելի հմայքով: Ժամանակին Մաքսիմ Գորկին, պատշաճ կերպով գնահատելով «Պուշկինի հեքիաթները՝ հմայիչ գեղեցկությամբ և խելքով», գրել է. մի քանի անգամ կարդալով դրանք՝ ես արդեն անգիր գիտեի: Ալ. Պուշկինի հեքիաթները դասավանդելիս նպատակահարմար է կիրառել խաղային գործունեության տարրեր: Խաղային գործունեության անհրաժեշտ պայմաններն են՝ համագործակցությունը, ազատ, անկաշկանդ շփումը, ձխադարձ հարգանքը, սահմանված կանոնների պահպանումը, արտահայտվելու, սեփական կարողությունները դրսևորելու ձգտումը և հնարավորությունը, ստեղծագործական երևակայության դրսևորումը: Արդյունավետ է այս թեմայի շրջանակում կիրառել հետևյալ ձևերը՝ խաչբառեր, գլուխկոտրուկներ, մրցույթներ, դերային խաղեր, բեմականացումներ՝ ըստ գրական երկերի:⁴

Պուշկինի հեքիաթներում նրանց գրավում է առաջին հերթին իրենց բարոյական բովանդակությունը: Դրանցում բարոյական ճշմարտությունը զուգորդվում է անբասիր ձևի հետ և բանաստեղծի հեքիաթները դարձնում հատկապես թանկ մեր ժամանակների համար: Զարմանալի չէ, որ դրանք ներառված են դպրոցական գրականության ծրագրում:

Պուշկինը հետևել է ժողովրդական հեքիաթի սկզբունքներին: Հեքիաթը բացում է անասելի հրաշքների աշխարհ: Պուշկինը կլանում էր ժողովրդական գեղարվեստական գրականության գույների պայծառությունը, բայց այն ընկալում էր որպես ստեղծագործություն, որը սնուցում էր իրականությունը: Ահա թե ինչու բանաստեղծի հեքիաթների ֆանտաստիկ գործողությունը այնքան բնականորեն համահունչ է ռուսական

---

⁴. Հանրակրթական ավագ դպրոցի առարկայական չափորաշիջներ և ծրագրեր: Երևան, 2009թ.

կյանքի, ռուսական կյանքի նշաններին: Մենք կարդում ենք թագուհու մասին, որը սպասում է թագավորին.

Смотрит в поле, инда очи
Разболелись гляючи
С белой зори до ночи;
Не видать милого друга!
Только видит: вьется вьюга,
Снег валится на поля,
Вся белешенька земля.

Մյուս նկարագրությունն էլ այն է, թե ինչպես է արքայադուստրը, թափառելով խուլ անտառային շրջանում, հանդիպում աշտարակի: Պուշկինը չի մոռանում ոչ մի մանրուք. նա նայում է աշտարակին իր հերոսուհու աչքերով: Ահա նա բարձրացավ շքամուտք, հիմա բռնեց մատանին, հանգիստ բացեց դուռը և հայտնվեց վերնասենյակում.

...кругом
Лавки, крытые ковром,
Под святыми стол дубовый,
Печь с лежанкой изразцовой.
Это настоящий старинный терем, хотя и в сказке.

Նա գիտի, թե ինչպես խոսել արտասովորի մասին լուրջ և երբեմն հետաքրքրաշարժ պատմողի տոնով, ով հավատում է իր հեքիաթի հրաշքներին, և նրա հերոսները կարողանում են իրականում տեսնել հրաշքը:

Եվ չնայած ապրելով 21-րդ դարում, կարդալով այս բոլոր տողերը, հարգանքի տուրք ենք մատուցում ռուսաց լեզվի, նրա բազմազանության, մեղեդայնության ու գեղեցկության հանդեպ հիացմունքին, իսկ Լ.Ս. Պուշկինը դառնում է սրտի խորը հիշողություն:

Ճշմարտության, արդարության, բարու ու չարի մասին միտքը միշտ խորապես հուզել է մարդ արարածին: Եվ միշտ ցանկացել ենք հավատալ, որ ինչքան էլ մեծ լինեն չարությունը, ազահությունը, իշխանության տենչն ու անարդարությունը, նրանք ի վերջո իրենք իրենց կպատժեն, և ուշ թե շուտ ճշմարտությունն իր վնասը կտա: Ճիշտ է, Պուշկինը տեսավ, որ կյանքում դա ավելի քիչ է պատահում, քան հեքիաթում...

Պուշկինի հեքիաթների հմայքն ու գրավչությունը նաև մարդկանց, սիրո, կյանքի, հավերժական արժեքների մասին համընդհանուր պատկերացումներին հարևանության մեջ է: Գրականության բոլոր ժանրերից հենց հեքիաթն է բանաստեղծին հնարավորություն տվել ամենաուղիղ և անմիջականորեն արտահայտելու իր իդեալը, աշխարհի և մարդու մասին սեփական պատկերացումները:

ԳԼՈՒԽ 5

5.1. Կանանց կերպարները Պուշկինի ստեղծագործություններում և նամակները

Անհիշելի ժամանակներից ռուս գրողներն ու բանաստեղծներն իրենց ստեղծագործություններում ստեղծել են կանացի եզակի կերպարներ, որոնցում մարմնավորել են այն բնավորության գծերը, որոնք իրենց թվում էին կնոջ մեջ ամենագրավիչ կամ, ընդհակառակը, նողկալի:

Մեծ թվով դրական կանացի պատկերներ ստեղծվել են Ա.Ս. Պուշկինի ստեղծագործություններում: Նրա կյանքում եղել են մեծ թվով կանայք, որոնք կարևոր դեր են խաղացել և դրականորեն ազդել նրա աշխատանքի վրա: Նկատի ունենալով, որ բանաստեղծի պատանեկությունը անցել է Յարսկոյե Մելոյի ճեմարանում, կարելի է եզրակացնել, որ գրողի ստեղծագործության վրա ազդած հիմնական կանայք եղել են Արինա Ռոդիոնովնան, նրա դայակը և այն աղջիկները, որոնց նա շատ էր սիրում, երբ արդեն բավականին մեծ էր:

Նրա հոգում խորտակված պատկերներից շատերը Պուշկինը պատկերել է իր ստեղծագործություններում:

Դասագրքում ներկայացված է բանաստեղծությունը, որ ներկայացված է վերնագրված է «K ***» և ենթադրվում է, որ բանաստեղծությունը նվիրված է Աննա Պետրովնա Կեռնին (1800 - 1879):

Я помню чудное мгновенье:

Передо мной явилась ты,

Как мимолетное вленье,

Как гений чистой красоты.

В томленьях грусти безнадежной,

В тревогах шумной суеты,

Звучал мне долго голос нежный,
Твои небесные черты.

Шли годы. Бурь порыв мятежный
Рассвет мятежный
Рассеял прежние мечты,
И я забыл твой голос нежный,
Твои небесные черты.

Պուշկինն առաջին անգամ Կեռնին հանդիպել է Սանկտ Պետերբուրգում՝ Օլենինների տանը, 1819 թվականի սկզբին: Դեռ այն ժամանակ բանաստեղծուհին հիացած էր նրա գեղեցկությամբ ու հմայքով: Այս հանդիպումից հետո անցավ վեց տարի, և Պուշկինը կրկին տեսավ Կեռնին 1825 թվականի ամռանը, երբ նա իր մորաքրոջ՝ Պ. Աննա Պետրովնա Կեռնի անսպասելի ժամանումը բանաստեղծի մեջ գրգռեց գրեթե մարված ու մոռացված զգացում: Միխայլովսկու աքսորի միապաղաղ ու ցավոտ, թեև բուռն ստեղծագործական աշխատանքի մթնոլորտում Կեռնի հայտնվելը «արթնացում» է առաջացրել բանաստեղծի հոգում:

Նա կրկին զգաց կյանքի լիությունը, ստեղծագործական ոգեշնչման բերկրանքը, կրքի ու սիրո արբեցումն ու հուզմունքը: Կեռնի հեռանալուց քիչ առաջ Պուշկինը բանաստեղծություն է գրել. «Ես հիշում եմ մի հրաշալի պահ...», որը նա ինքն է հանձնել նրան «Եվգենի Օնեգինի» առաջին գլուխներից մեկի պատճենի հետ միասին:

5.2. Նամակների հրատարակություն

1926 և 1928 թվականներին լույս տեսան Պուշկինի նամակների երկու հատորները (1815-1830)՝ հրատարակված Բորիս Մոդզալսկու կողմից: Երրորդ հատորը (1831-1833 թվականների նամակները), արդեն Մոդզալսկու մահից հետո, տպագրության նախապատրաստեց նրա որդին: Նամակների երեքհատորյակի արժեքը կայանում է պուշկինյան ուղղագրության և կետադրության պահպանման մեջ: Նամակների ընդարձակ մեկնաբանությունն իրենից ներկայացնում է Պուշկինի և, ընդհանրապես, պուշկինյան դարաշրջանի կյանքի մի ամբողջական հանրագիտարան:⁵

1969 թվականի հրատարակությունը՝ «Ա. Ս. Պուշկին. վերջին տարիների նամակներ» հեղինակային ուղղագրությունն ու կետադրությունը չի վերարտադրում: Մինչ այժմ Պուշկինի նամակների միակ՝ առանց կրճատումների հրատարակությունը Վլադիմիր Սախտովի խմբագրությամբ լույս տեսած «Նամակագրությունն» է՝ երեք հատորով: «Նամակագրությունը» լույս տեսավ փոքր տպաքանակով և տարածվեց բացառապես ակադեմիայի անդամների շրջանում: 2013 թվականին «Слово» հրատարակչությունն իրականացրեց «Նամակագրության» կրկնակի հրատարակությունը:

---

⁵https://hy.wikipedia.org/wiki/%D4%B1%D5%AC%D5%A5%D6%84%D5%BD%D5%A1%D5%B6%D5%A4%D6%80_%D5%8A%D5%B8%D6%82%D5%B7%D5%AF%D5%AB%D5%B6%D5%86%D5%B7%D5%B8%D6%82%D5%B4%D5%B6%D5%A5%D6%80

ԳԼՈՒԽ 6

Պուշկինը և երաժշտությունը

6.1 Օպերան և Ա.Ս. Պուշկինը

Ինքը՝ բանաստեղծը, երաժշտական շնորհ չէր, բայց շատ էր սիրում երաժշտությունը: Նա գնահատում էր տարբեր ժանրեր՝ ժողովրդական երգերից մինչև գնչուական ռոմանսներ: Նրա ստեղծագործություններում հաճախ է հնչում երաժշտությունը: Եվ շատ բանաստեղծություններ այնքան ներդաշնակ են, որ երաժշտության են ենթարկվել ու հնչել ինչպես արիստոկրատական սրահներում, այնպես էլ զավառական հյուրասենյակներում:

Երաժշտությունը բաժանված է տարբեր ժանրերի, և դրանցից մեկը օպերան է: Պուշկինը, որը կարողացել է ոգեշնչել ցանկացած կոմպոզիտորի, գրել է օպերա, որպես գեղարվեստական ժանր, որն էլ իր հերթին ունի իր առանձնահատկությունները:

Օպերայի բովանդակությունը միշտ որոշվում է նրա երաժշտությամբ: Ուստի ոչ մի դեպքում չի կարելի օպերայի մասին դատել միայն տեքստով: Կախված կոմպոզիտորի աշխարհայացքից՝ տեքստը կարող է ունենալ բոլորովին այլ պատկերացումներ: Որպես իր ստեղծագործության հիմք՝ կոմպոզիտորը վերցնում է կամ երաժշտությունը, կամ տեքստը:

Կան 2 տեսակի օպերաներ. առաջին դեպքում ունենք քնարական կամ վոկալ օպերա, իսկ երկրորդում երաժշտությունը լիարժեք փոխանցում է բովանդակությունը:

6.2 Երաժշտությունը ֆիլմերում

Կոմպոզիտորները նաև երաժշտություն են գրել ֆիլմերի համար, մասնավորապես Ա.Ս. Պուշկինի ստեղծագործությունների հիման վրա ֆիլմերի համար:

Նրանցից մեկը Ալֆրեդ Գարինիչ Շնիտկեն էր: Նա համարվում էր 20-րդ դարի երկրորդ կեսի պաշտամունքային գործիչներից մեկը: Կոմպոզիտորը շատ էր անհանգստանում մշակույթի ճակատագրով և հետաքրքրվում մարդկության գլոբալ խնդիրներով: 1979 թվականին թողարկվում է Միխայիլ Շվեյցերի «Փոքրիկ ողբերգություններ» ֆիլմը: Եվ շատերը, դիտելով ֆիլմը, կարողացան զգալ այն հենց Շնիտկեի երաժշտության շնորհիվ:

Գեորգի Վասիլևիչ Սվիրիդովը, ում ստեղծագործությունը միշտ կապված է եղել պոեզիայի հետ, կարողացել է ներծծել արվեստագետների ստեղծագործությունը և երաժշտության մեջ փոխանցել բանաստեղծական չափածոյի տրամադրությունն ու տարբեր պատկերները: Նրա երաժշտությունը կարողանում է հարստացնել պոեզիան, բացահայտել այն տարբեր տեսանկյուններից, խորացնել և հնչեցնել «նոր ձևով»:

1935 թվականին Սվիրիդովը ստեղծեց հայտնի «Վեց սիրավեպ Ա.Ս. Պուշկին» (այդ թվում՝ «Անտառը գցում է բոսորագույն զգեստը», «Ձմեռային երեկո», «Դայակին», «Ձմեռային ճանապարհ»):

Սա նրա առաջին աշխատանքն էր՝ կապված Ալեքսանդր Սերգենիչի աշխատանքի հետ: Հենց Պուշկինի սիրավեպերն էին հեղինակի ստեղծագործական անկախության սկիզբը: Հենց դրանցում տեսանելի դարձան կոմպոզիտորի դիմագծերը՝ տարբերելով նրան մյուսներից:

Մի շարք ուսումնասիրողների կարծիքով, 1937 թվականից ԽՍՀՄ-ում պաշտոնական գաղափարախոսության մեջ արմատավորվում էր «Պուշկինի պաշտամունքը»: «Պուշկինի պաշտամունքը վերածվում էր ստալինյան պաշտամունքի մասի»: Կարծիք կա նաև, որ «Պուշկինի կոմունիստական պաշտամունքը կառուցվում էր նույն սխեմայով, ինչ Լենինինն ու Ստալինինը»:

Եվ այս բանաստեղծի մասին ամենաբովանդակալից բնութագիրը տվել է Ապոլլոն Գրիգորևը . «Իսկ Պուշկինը մեր ամեն ինչն է»...

Եզրակացություն

Այսպիսով, կատարելով հետազոտական աշխատանք՝ ուսումնասիրեցի մեծ քանակությամբ նյութ: Եվ ես կարող եմ վստահորեն ասել, որ Ալեքսանդր Մերգենիչ Պուշկինը ժանրերով անսահման բազմազան է, նա միշտ գիտեր ստեղծագործության համար հատուկ ուժով ստեղծել, նա անսահման տաղանդավոր էր, միշտ անկեղծ ու ազնիվ ընթերցողի հետ: Պուշկինի պոեզիան հավերժ է: Զարմանալի չէ, որ բոլոր ժամանակների կոմպոզիտորները ոգեշնչված են նրա ստեղծագործությամբ: Համաշխարհային գրականության պատմության մեջ չի կարելի գտնել այնպիսի գրողի, ով նույնպես մեծ ճանաչում ունի ողջ աշխարհում: Բոլորից հեռու մարդկանց ստեղծագործությունը երաժշտության մեջ շարունակություն է գտել, ինչպես Պուշկինի ստեղծագործությունը: Ինչպես գիտենք, Պուշկինի գրած հեքիաթները առանձնահատուկ դաստիարակչական նշանակություն ունեն մանկական ընթերցանության շրջանակում:

Պուշկինի ստեղծագործությունների դասավանդումը նպաստում է.

1. արտահայտիչ ընթերցելու կարողությանը՝ հաշվի առնելով ռուսերենի շեշտադրության առանձնահատկությունները:
2. խորը և բեղմնավոր դաստիարակությանը
3. ընթերցանության շնորհիվ յուրացված նոր բառապաշարը սեփական խոսքում գործածելուն
4. լեզվական գրագիտության, ինքնաճանաչողական, մշակութային և միջմշակութային հարաբերությունների արժևորմանը:

Այս նյութերի ուսումնասիրության ընթացքում վառ ու զգացմունքային կերպով բացահայտվում են սովորողների հուզականությունը, մարդկային կյանքի մեծ երևույթների վերլուծության, համեմատության, արևորման ունակությունները:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Ջաքարյան Ա., Գրականության և պատմության ընթացքները, Ռուսական վեպի ավանդները և դարասկզբի բանաստեղծության միտումները: Երևան, Խորհրդային գրող, 1989
2. Հանրակրթական ավագ դպրոցի առարկայական չափորաշիչներ և ծրագրեր: Երևան, 2009թ.
3. Пушкин А. С. Сочинения: В [10 т.]. — 3-е изд. — СПб.: Изд. А. С. Суворина, 1887.
4. Летопись жизни и творчества А. С. Пушкина: 1799—1826/ Сост. М. А. Цявловский. — Л., 1991. — 784 с.
5. Овчинников М.А. “Творцы русского романа” – М.: Музыка,1992.
6. Пушкин, А.С. Избр. произв. - М.: Дет. лит., 2009.
7. https://hy.wikipedia.org/wiki/%D4%B1%D5%AC%D5%A5%D6%84%D5%BD%D5%A1%D5%B6%D5%A4%D6%80_%D5%8A%D5%B8%D6%82%D5%B7%D5%AF%D5%AB%D5%B6%D5%86%D5%B7%D5%B8%D6%82%D5%B4%D5%B6%D5%A5%D6%80
8. <https://www.youtube.com/watch?v=UKqab7CXarg>
9. <https://www.youtube.com/watch?v=IXI96jRXADc&t=7s>